
ELS INICIS DEL TEATRE A CASTELLAR. ELS PRECEDENTS DE L'ESBART TEATRAL

LOURDES TORRELLA I GAJU

EL teatre a Castellar sembla que començà fa uns cent anys al cafè i sala de ball situat a l'immoble del carrer Major cantonada carrer Colom, a l'edifici actualment conegut amb el nom d'Ateneu. Aleshores, però, el cafè ocupava l'actual vestíbul, si entrem per la porta del carrer Major, i tenia al capdavant una escala per la qual s'accedia als pisos superiors. El primer pis que es trobava era la sala de ball.

N'eren els propietaris una família castellanenca, els senyors Pujol Atxer, i el local era conegut amb el sobrenom de «cal Sardanet», l'etimologia del qual no hem pogut esbrinar.

Els nois fills d'aquesta família per raons de treball marxaren de Castellar i un d'ells, en Ferran, anà a Barcelona d'aprenent de l'ofici de cafeter a importants establiments de la ciutat, essent més tard propietari d'un anomenat cafè de la Rambla barcelonina. Passat un temps, retornà a Castellar per ajudar els seus pares, ja grans. Amb ells vivia la filla, Ramona, i el seu marit, Pere Riera, que també cooperaven en les tasques de la casa. El noi Ferran i la seva muller, Emília Blanch i Massaveu, eren portadors de nous aires pel que a l'ofici i a l'esbarjo es referia.

Pel seu esperit empenedor aviat el servei es veié beneficiat. I decidí construir un escenari a la sala de ball per poder-hi fer representacions teatrals. En aquella època, grans autors com en Guimerà, Rusiñol i Ignasi Iglésias, amb obres molt reeixides del teatre català i notables actors com els germans Borràs i les actrius Maria Morera i les germanes Emília i Antònia Baró omplenaven els teatres de la capital i, per què no?, també al petit teatre de «cal Sardanet» aquests

actors havien delectat els castellarencs amb *Terra Baixa* (escrita el 1897) i *Maria Rosa* (escrita el 1894), d'Àngel Guimerà o *La Dida* (escrita el 1872), de Frederic Soler (Pitarra).

Això va fer que es creés entre la gent jove un afany d'interpretació alimentada per l'assessorament d'aquests grans actors ací vinguts i també per alguns castellarencs més afortunats que podien anar a presenciar-los als teatres de Barcelona.

A finals del segle XIX, el senyor Ferran Pujol va engrandir el cafè cap a l'anexe del costat i va construir la sala de ball en l'edifici que fins fa poc tots podíem contemplar ja que amb algunes modificacions va arribar intacte a nosaltres. Aquesta construcció ha estat recentment enderrocada i en el seu lloc s'hi ha aixecat l'actual Auditori Municipal.

Aquella sala de ball va portar una gran millora en el que aleshores era l'esbarjo número u dels pobles: el ball. Les grans diades de l'any donaren al poble un to de distinció entre el jovent al poder gaudir de grans orquestres per balls i concerts.

En tant, el grup de joves afeccionats al teatre anaven representant alguna obra amb la col·laboració d'actrius professionals vingudes de la capital.

Però en aquest període, i per circumstàncies molt adverses, el senyor Ferran Pujol i tota la seva família es veieren en la necessitat d'absentar-se definitivament de Castellar, passant a ser propietària de tot el complex la casa Tolrà.

Aleshores, per continuar l'activitat portada a terme fins aquell moment, s'acordà fundar una societat recreativa. Molta gent va respondre a l'iniciativa i mitjançant una quota, que de moment creiem que no arribava a una pesseta mensual, es fundà al carrer Major el Centre Castellarenc el 27 de juliol de 1899.

Dins d'aquest període, i entrat el segle XX, el Centre afrontà noves activitats. Es construí un escenari a la sala gran o de ball. Es fundà el grup coral anomenat «Llaç d'Amor». Uns joves afeccionats a la música formaren una orquestra amb el flamant nom de «Els Angelets». I no cal dir que el grup teatral fou el que amb més entusiasme emprengué la tasca, puix que amb el nou i ampli escenari, que aviat es dotà d'instal·lació elèctrica (l'enllumenat públic s'introduí a Castellar el 1900), en sortí molt reforçat amb una —no cal dir-ho— molt bona acollida per part del públic.

Els actors? Malgrat que potser més endavant es repeteixin alguns noms, deixeu-me que esmenti els més assidus i els qui deixaren nom: Pere Girbau, Sebastià Sellent, Casals, Ricard Benasco, Lluís Vall..., actuant sempre amb la valuosa col·laboració de grans actrius professionals.

No obstant, la Societat no arribava a estabilitzar-se. Dintre de la segona quinzena del segle, una crisi la féu trontollar. Acabà l'actuació del grup coral «Llaç d'Amor». Greus problemes envaiïen el Centre, fins que el 2 de novembre de 1915 es dona de baixa el cafè societat del Centre Castellarenc.

Però uns homes amb idees noves dintre de la cultura de l'època prengueren les regnes i el succeïren aprovant nous estatuts i donant d'alta una entitat anomenada «Ateneu Castellarenc» el dia 1 d'abril de 1917.

Amb el curs dels anys i sense gairebé interrupció, s'anaren incorporant nous joves a l'agrupació comptant, entre els més assidus, l'Antoni Girbau, Joan Vilanova, Marià Romeu, Santiago Forrellat, Joan Oliveras, Simeó Caba, Salvador Soldevila i, més tard, Joan Ribas, Vicenç Benasco, Lluís Canet, Lluís Montagut..., sem-

pre en col·laboració, en aquest període, d'actrius professionals com ara les de caràcter Maria Morera i Carme Borralleras, i les dames joves Elvira Jofre i Rosalia Rovira —de quina experiència teatral degueren molt—, aquesta última més tard la primera locutora de Ràdio Associació de Catalunya.

El mètode de treball demostra la professionalitat que uns i altres tenien, car degut a la dificultat de desplaçar-se en aquella època, les actrius arribaven a Castellar la tarda abans del dia de la representació, hostatjant-se a les dependències del mateix local. L'endemà al matí, generalment el diumenge, assajaven per primera i única vegada l'obra conjuntament. El jovent del poble s'escapolia a la sala i podia presenciar la primícia. Tant l'arribada com el comiat de les actrius, molt ben vestides i amb tota l'aureòla d'artistes de la capital, era seguida amb atenció i infinita curiositat.

Seria un desencert imperdonable deixar passar per alt en aquests apunts l'home que tot i permanèixer en l'anonimat és una clau molt important en tota representació teatral: ens referim a l'apuntador. L'Esbart, des del seu començament segurament n'ha tingut molts que han fet aquest servei. No els sabem pas tots, però sí que en recordem dos. Un, en Josep Pineda, «el Pepet Ebenista», que exercia el seu ofici a la seva casa del carrer de l'Església, 8 (on venia revistes, com l'aleshores el llegit «Patufet», i repartia diaris). L'altre apuntador, veterà i de llarga tradició, era en Joaquim Fornell, de «cal Mistets», home situat dins el rengle del que en podríem dir «privilegiats», perquè per a l'afer calia tenir «molta lletra». L'apuntador situa arran de terra al bell mig de l'escenari i protegit per una petita «closca» havia de llegir el text de l'obra i senyalar a cada actor la part que li calia declamar sobretot, si aquest no tenia el paper molt segur. D'això li deuria venir el nom d'apuntador.

(1900-1935)